
מראה מקומות- עניני הלכה

יבמות דף מד'

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן
רב דקהל שערי תפילה
פסעיק, ניו ג'רסי
AsherMillman@gmail.com

לזכר נשמת

מנחם מנדל בן משה ושרה בת משה צבי ממשפחת אדלר
קעפל בן אליעזר ופריידל בת אליעזר ממשפחת מילמן
צבי מנחם בן שמעיהו וחיה לאה בת נפתלי הערצקא ממשפחת
רייכמאן

A Chaburah on these מקומות מראה is posted weekly
and can be accessed via www.dafaweek.org, emailed,
or on the app.

507– Daf– Week

info@dafaweek.org

בענין בל תשחית במים ודברים אחרים

במשנה שנו היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם חולץ, חולץ לפסולה, ואם מייבם, מייבם לכשרה. וע"ז אמר רב יוסף בשם רבי ש"לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם." ורבינו ירוחם הוכיח מזה שיש דין בל תשחית אפילו על מים. אכן אין דין זה מוסכם שהרי בשו"ע נפסק שאם אחד שתה יין ורוצה ליתנו לחבירו אח"כ לשתות, שלא ישפוך היין כדי שינקהו שעובר על בל תשחית אלא יקנח מקום נשיקת הפה. אכן בכוס של מים יכול לשפוך מהמים במקום נשיקת הפה. והמהרש"ם הוכיח מדבריו שאין בל תשחית במים שלא כדעת רבינו ירוחם. [וסתם צע"ק על דברי השו"ע עצמו שבל תשחית רק כשאין צורך בדבר כמבואר בערוה"ש ואפילו בהיין עצמו לכ' יש להתיר אא"כ י"ל שכיון שיש עצה ע"י נקיון אי"ז נחשב צורך. ובאם מצוה נחשב צורך עיין בט"ז ומה שהובא בשו"ת כנסת יחזקאל].

ובאמת יש להק' עוד על דברי השו"ע שלעיל (ס"ק טז) פסק שלא ישתה מכוס וינתן לחבירו מחמת סכנת נפשות. והט"ז הביא בשם ר"א הגדול שהסכנה הוא שיצא מריחו חולי ועכשיו נשאר במה שנשאר וא"כ איך בכלל מועיל קינוח בין ביין בין בהמים. והמשנה ברורה עצמו כבר הקשה זה ותירץ שאפשר שיש לומר שר"א הגדול מיירי שאינו מכיר חבירו כ"כ ולכן יש לחשוש יותר לסכנה. ולפי סברא זו לכ' יש להשיב תמיהה המפרשים על מנהגינו ששותים מכוס של ברכה וכדו' הרבה בנ"א שהגרשז"א זצ"ל תמה שהוא כנגד השו"ע הנ"ל אכן לפי סברת משנ"ב אפ"ל שכיון דבדרך כלל מכירים והוי בני ביתו אין חשש ר"א הגדול. ושו"ר ע"ד זה בהבן איש חי. ויש אומרים שאין מקפידים על זה רק בשעת המגפה וכדו' אכן בשאר שנים לא וכן תירץ השלחן טהור.

- רבינו ירוחם ח"א סוף נתיב לא'
- שו"ע או"ח קע' ס"ק כב'
- שו"ת מהרש"ם ח"ג סימן שע"ה
- ערוה"ש חו"מ סו"ס קנד'
- ט"ז או"ח רצו' אות א'
- שו"ת כנסת יחזקאל ח"ב סימן עח' אות ה'
- שו"ע שם ס"ק טז'
- ט"ז שם אות ח'
- משנה ברורה שם אות טז'
- שש"כ פמ"ח הע' סט'
- בן איש חי שנה א' פרשת בהר אות יג'
- שלחן הטהור או"ח קע ס"ק טז'

נתיב שלישי ושנים חזק ראשון

בא

מאמרנו ופאסו כי מהלכין בשביל הרעות שלמה חקב ולא תהיה... כי אם עשר שמין יהושע קמח (פ'ו) : דין טכא במחמתר...

מאמרנו היה מלא קטנה שאין ראשו של אם ככנס המכ'... זיהיה' למעלה מד' אמות בעל חזר יכול לבנות כנגד' ובכל' שהרי...

נתיב שלישי ושנים דינה דמלכותא אם

הוא דינה בשטרות ומכס וארטונא ובמס קרקע והיאך נגבש וכל זכרי העיר כגון... חומה וכיוצא בו וכמה יהא בעיר ויפרט עמהם בכל דבר ריני...

לעשות חפירה שילך הנכר שביד עדה שלו ואח"כ יחזור... והעלויים כלומר בעל הדעות כי בפזור עקמימות הנכר...

ערוך

סימן קנר קנה

השולחן

כת

בין שעשה כן גילד ינתו שעשאה לתשמיש ולא להאיר :

מד כתב אחד מהגדולים דרוקא היוק ראייה אסור אבל מניעת ראייה אין איסור כגון ששנים יש להם בתים פתוחים לרה"ר והוציא אחד ברימת עלייתו לחוץ שע"י זה לא יוכל האחר לראות למרחוק כמו עד עתה אבל אינו מאפיל עליו אינו יכול לעכב עליו [כנה"ג] וכה"ג בשאר עניינים הדומים לזה ודברי טעם הן :

מה כמו שאסור לבנות כותל בפני חלון חבירו כמו כן אסור ליטע אילן אצלה שאם יגדלו הענפים יחשיכו עליה ואם נטע והגדילו הענפים יכוד לקוצצן אפילו עושה פירות ואין בזה איסור כל תשחית כשעושה לצורך [טז"ו] כמ"ש הרמב"ם בפ"ו ממלכים שלא אסרה תורה אלא דרך השחתה ודע דהיוק ראייה מחלון הוא אפילו כשיש זכוכית צבועה בהחלון דעכ"ז דרי מבישים דרך הזכוכית :

סימן קנה [דין הרחקת נזקין אף כשעושה ברשותו לגמרי ובו מ"ג סעיפים] :

א בסימנים הקודמים נתבאר דאסור לעשות ברשות חבירו דבר המזיק לו דגם היוק-ראייה אף שברשותו עושה מ"מ נופל האור מחצר חבירו ומנועו מלבנות נגר החלון כשהחזיק בהחלון ובסי' זה יתבאר דאסור אף לעשות ברשותו לגמרי דברים שבוה יזיקו את הקרקע או את האויר של חבירו אמנם יש בזה כלל גדול דאם בשעת עשיית הדבר אין הנזק בא מיד אלא לאחר זמן אחרי שיפסקו מעשיו מותר לעשות דבר זה שהרי עושה בתוך שלו ועל הניוק להרחיק א"ע אם ירצה שלא יגיע לו הנזק אבל אם מעשה זה מזיק את חבירו בעת עשייתו ה"ו כמויק בידו ואסור לעשות כן דזהו סנירי דיליה הא למה זה דומה למי שעומד ברשותו ויורה חיצים לחצר חבירו ואסור ברשותי אני עושה דמונעים אותו [מז"ס פ"י מטכניס] ואם החזיק בנזק זה החזיק ושיעור החזקה י"א דמיד כשנתודע לו שיש היוק ברור בזה ושחק מחל לו וזכה זה בחוקתו וי"א דצריך ג' שנים ומענה ורבינו הרמ"א בסעי' ל"ה הכריע כדיעה ראשונה והמעם בארנו בסי' קנ"ג סעי' ג' ע"ש ועתה נבאר הדברים האסורים לעשות מפני שמזיקים מיד או יכול להיות שזיקו מיד :

ב הבית והעלייה של שנים לא יעשה בעה"ב תנור בתוך ביתו אא"כ יש לו גובה ד' אמות בין התנור מקום שהאש מונח לתקרת העלייה כדי שלא תשרוף העלייה וכך שיערו חכמים שאשו של תנור יכול להזיק עד ד"א בגובה ואפילו בתנורים שלנו שפתחן מן הצד ג"כ צריך שיעור זה [סמ"ע] ודעת הרשב"א שא"צ וי"א שצריך הרבה יותר מד"א כיון שהשלהבת גדולה מאד בתנורים שלנו וזהו דעת הרא"ש [טור] ונראה דכשיש בהתנור ארובה מעלה עשן רחבה ובריאה ויוצא עד למעלה מהגג כמו בימינו אלה וודאי דא"צ הרחקה בגובה דהרי האש והעשן יוצאין להאיר ובאין ארובה מעלה עשן כמו בכפרים כשהתנור גדול צריך יותר מד"א וכשהתנור קטן די בר"א וכירה ג"כ שיעורה כתנור וי"א דכירה די בגובה ח' מפחים [טס] וכן לא יעמיד בעל העלייה תנור בעלייתו עד שיהיה תחתיו

מעזיבה ג' מפחים מלבד שיהיה על גבה גובה ד' אמות ובכירה שאין חומה חזק די במפח מעזיבה מתחתיה ואם תנור של נחתומין צריך שיהיה תחתיו ד' מפחים ובכירה של נחתומין ג' מפחים מפני שמסיקין הרבה וכגובה אין חילוק דלמעלה מד' אמות לא יעוף האש מהם ובתנורים שלנו לא שייך ליתן מדה לתחתיהם דהרבה מפחים יש בהם אף בקטן שבהם ותנורי בית החורף שלנו א"צ הרחקה למעלה מפני שהאש מתגלגל בחוליות התנור עד שנעשה העשן קר למעלה ותנורי הברזל הקטנים בבתי החורף האש קטן וא"צ הרחקה הרבה [נ"ל] ואע"פ שהרחיק כשיעורים האסורים מ"מ אם יצא האש והזיקה משלם מה שהזיקה ואין לומר דא"כ למה נתנו כל השיעורים הללו יעשה כחפצו וכשיזיק ישלם דבורדאי אין לסמוך על מה שישלם דשמא לא יהיה לו במה לשלם ועוד דאין טוב לאדם להתמלל א"ע ולתבוע בב"ד מהמזיקו [סמ"ע] ולכן נתנו חכמים השיעורים האלו דקרוב הדבר שלא יהיה נזק ואם עכ"ז יתנוק ישלם לו ואף שיתבאר בסי' תי"ח גבי נזק אש דכשהרחיק את השיעור והזיקה פטור מלשלם שאני התם דאש דאקראי הוא ומה לו לעשות יותר אבד בתנורים וכירות שמשתמשים בהם תמיד באש ובכד ההרחקות שנתבאר אם לא יזהר כראוי קרוב לנזק וצריך להשגיח ביותר וכשלא השגיח הוה פושע וחייב לשלם [רי"ף פ' סכונס] ואף כל אדם בביתו צריך להרחיק כשיעורים הללו מפני נזק השכנים ועתה בכל מקום ומקום הוקם איש מהממשלה שיגרוף האפר מהתנורים ומארובות מעלי עשן ומחוייב כל אדם ליהדר נזקות אותם בעת הקבוע לבלי יאחזו האש בהאפר ואם לא ניקה אותם בהעת הראוי ונעשה נזק ע"י זה חייב לשלם ואם הוא קרא את המנקה ולא בא חייב המנקה לשלם כי פושע גמור הוא [נ"ל] ובני העיר יכולין לכופף איש שישמור אשו וגרם הבא ע"י התנורים [רס"י ז"ק ס"א: ד"ה לא יעמיד] :

ג וכן בעל העלייה שיהיה לו בעלייתו אוצר של חבואה או של יין או שמן אין בעה"ב יכול לפתוח תחתיו חנות של נחתומין או של צבעין או לעשות בה רפת

דבר

רצה ב. טור [עמוד רח]: רצו ב. ברכות נ"ג [ע"ג: פסחים ק"ג, ח] וכרצי יהודה גלגלה דביח הלל ב:

ג. פסחים ק"ה [ע"ג]: בענין של כס גזירה הואל הדין להבדלה [מ"ף] שם כ"ג. רמב"ם שם כ"ג טו; כ"ד סימן רע"א עמוד קל"ג ד"ה ומקדש, כגס חוספות נרטיב ג"ג, ה' ד"ה [עמוד] וצ"ח כסמין כפ"צ [ס"ף] ג' ואלון מדוני כוס פגוס:

ציונים דרבי"א

רצה ב. טור [עמוד רח]: סדר נר עומס סדר מנאלי ענת עמוד קכ"ג: טור עמוד רח בשם מהגז אשכנז ובשם רב שר שלום, הובא בסדר רב עמרם שם: כ"ג סימן מא' ה' [ד]: כל שור [שם]; המנהיג הלכות שנת סימן ע"ג, מהל' בענינים מג, טו: רצו ב. טור סימן רצ"ב עמוד רכ"א בשם סדר רב עמרם סדר מוצאי שבת עמוד קכ"ד: דרכי משה א"ת א: ר"ב טור שם בשם ירושלמי ברכות פ"ה סוף הלכה ב: ד"ה דברי עמנו:

עשרת דקנים

רצה א [ואומרים ויהי נועם... וכו'] ופסוקי הפסוק אורח ימים, כ"ד להשלים מנין ק"ל תיבות שבמזמור דה, נגד [ק"ל] ענה שפירש אדם מאשמו וחילי מניעם בישין [ומזמור זה הוא שיר של פנינים [שבעות פרט ויקרא ד"ה ולמות]:

הגהות והערות

רצה א [תוקן ממהולות אמ"ד מ"ט]: ב [תוקן מ"ט מקור חיים: ד] תוקן במקלט דפוסים ממהולות פלגו מקמ"ה, וכו' מקור חיים, נתיב חיים ולגושי שר. ג. גס הפמ"ג: ה. הגושי 'קטן מ"ו דל"ח": ד [עין גרסות ג, ה' "וסכנאלו ישראל לא נכללו אלל ענרבי": ה. עין הן תוקן במקלט דפוסים ממהולות דעמ"ל מרכ"ה: ו. תוקן במקלט דפוסים ממהולות דהינעפאלט ט"ט, וכו' ד"ה דפוסים, מקור חיים, שמן המאלר ולקוניי: ז. מגן ג' חיים: ח. באחד מהכתיב היו נוסף כלן בשולי הגליון חיות"א"ו ל"ט ט"ו ח"ב": ט. בן כחוב נטור עמוד רח כס סדר ר"ב עמ"ס, חמסס נקדר ר"ב עמ"ס שלפניו, סדר מנאלי שנת מנחם ק"ג, הוספס עניינים "עניינות": י. גופה ממהולות אמ"ד מ"ט:

רצה פסוק ויהי נועם יאלמרו מעומד [כתיבים שער הכוונות ריש ענין ויהי נועם]. ויש מקומות שאין אומרים ויהי נועם [בצית אלבל, רק מתחילין יושב בסתר [כנסת הגדולה], עיין סימן רצ"ו כ"ו]. וכופלין פסוק אורח ימים וגו', שאו נגלס השס היואל ממנו [טור עמוד רח מנהגים ל"א טירנא

מנהגי מנאלי שנת עמוד ד]. ועיין במטטה משה [סימן מא] שהאר"ך בזה, וכמז שיש ביצועמי ב' יודי"ן, וכשכופלין אותן הוא ד' יודי"ן, והוא שם הוי"ה במילוי יודי"ן. אחר כך מנאלי בתשצ"ץ [סימן רנח] כשכופלין אותו יש בו תיבות כמנין הנהגים ק"ל, שכהני משמונאלי אמרו אותו במלחמה ונחלו, וכן כחוב כסידור מהר"ר הי"ך [דמילוי] [המילוי] א מנאלי, והוא [דמילוי] [המילוי] א שם של הוי"ה במילוי יודי"ן, כמו שכתב שלי"ה [מסכת מולין פרק מוה אור ד"ה ואלס חלס] כוה, י' י"ו י"ד וכו', וקריאלת [המזמור נחשבת לאחד, וזה מיושג קושיית מנהג"ר הי"ך [שם]: א אליהו הנביא במוצאי שבת. שאין אליהו בא בערב שבת, וגם [מבע"י] [בעיני] צ"ש"ס [פירושו] מג, אן אס יש חמומין למעלה מעשרה, וא"כ דלמנו הלכה יש חמומין ולא יעל בשנת, לכן אומרים מנאלי שנת [לבוש], ללא כעולת שנת דלא דק. ב [ע"ג] ועיין סימן [מ"ר] [מד] [א] [ס"ף] א [בנהג] ד"ב"צ מיל קיימאל לן לחומרל, ע"ש:

סיבון רצה

דיני הברלה על הדין, ובו ח' פעיפים:

א. סדר (א) הברלה יין בשמים נר הברלה וסימניך יבנ"ה צ [א] וצריך לזוהר (א) שלא יהא הבוס פגום: (א) הגה (א) והגו לומר קודם הברלה שיהא שנת הנה אל ישועמי וגו' [ישעה י"ג, צ] [צ] כוס ישועות אשא וגו' [מהלס קטו, יג] ליהודים הימה אורה וגו' [אפסר ת, טו] לסימן טוב (א) ובעשת הברלה (א) יתנו עיניהם (א) כוס (א) וצנר (א) וזהוהיס לשפוך כמות של יין על הארץ (א) קודם שיהא בורא פרי הגפן בשנת, לכן אומרים מנאלי שנת [לבוש], ללא כעולת שנת דלא דק. ב [ע"ג] ועיין סימן [מ"ר] [מד] [א] [ס"ף] א [בנהג] ד"ב"צ מיל קיימאל לן לחומרל, ע"ש:

רצו הרמב"ם [שנת] פרק כ"ט [הלכה א] כתב דהגדלה היא דלוריימאל כמו קידוש, ויש אומרים שהיא מדרבנן [מגיד משנה שם]. (א) ועיין סוף סימן זה: א יתנו עיניהם, פירוש, העושים אמן (א) [טור ריש סימן רנ"ט]. ועיין מה שכתבתי סימן ער"א סעיף א' [ס"ף כג]:

ערך פ"ח אמהריק"ש

רצה ריש סעיף א ואומרים ויהי נועם מנאלי שנת עומד, כתיבים שער הכוונות ריש ט"ו, ואשילו תל יום טוב כמנאלי השנת או לוס סימן"א אין לומר ויהי נועם, דבעינן שיחל יומא דחול. דרך לומר ויהי נועם באריות"א [ועניינה]:

רצו ב. טור א [סדר הברלה]

בערי תשובה

רצה (א) ויהי נועם. עיין באר היטב. וכתב ב"ש [שלמי הגיגה, הלכות שבת סימן א: את יג] שכתב מהר"ח וריטאל [שער הכוונות ריש ענין ויהי נועם] שיש לומר ויהי נועם כולו בעמידה, ועל כל פנים פסוק זה של ויהי נועם יאמר בעמידה, שהכוונה פתח כו' [לקבל אור כו'] הנקרא נועם ה' מסוד חוספת שבת לכל שבת [שבעות] הבאה כו'. וגם כתב [שלמי הגיגה שם את יד, בשם שער הכוונות ענין שני הפלות ד"ה אהם] שפסוקים של ויהי נועם ה' אר"י אומרים בעת הברלה בביתו: (ב) בשבוע. עיין באר היטב. וכתב בברכי יוסף [את אן] שראה קצת גדולים שהיו אומרים בלחש לעצמם ויהי נועם אף בשבוע שחל יום טוב, כי על דרך האמת מוכרח אמירת ויהי נועם בכל מוצאי שבת, עיין בסימן תצ"א [ברכי יוסף את בן] כתב שאפילו במוצאי שבת שחל בחול המועד הוא כן, ע"ש. ועיין בשאלות פרשת בראשית [שאלת אן, וכתב בשאלת יעב"ן [ח"א] סימן י"ט, אל חס פסח בשבת אין לומר ויהי נועם במוצאי שבת שלפניו, אך כשחל יום טוב אחר בשבת, אף אם הוא צום כפור, יש לומר ויהי נועם במוצאי שבת שלפניו, והביאו בברכי יוסף [נאן את בן, ובש"צ [שלמי הגיגה שם את טן] כתב דעצמו משום איסור מלאכה בערב פסח, וכתב שכמדומה לו שבמקומות אלו אומרים אף כשחל פסח בשבת, ע"ש. ועיין בתשובת כנסת הגדולה [בעי ח"י אריה ח"ב סימן נח] באחד שלא אמר במוצאי שבת פרשת זכור מפני ימי הפורים שאחריו, וכתב שזה טעות, ע"ש:

ביאור הגר"א

רצה [א] [נהג] ואומרים כו' שאו. דעד כאן נמשכת קדושת שבת. ועיין חוספות בפרק ד' דפסחים ג' ב' ד"ה העושה כו', בשם ירושלמי [שם פ"ד הלכה אן, וע"ש: [ב] ובזמן; עיין ט"ז ס"ק ב' ג': [א] [ועיין א] מבדיל. בפסחים ק"א א', ושמואל למה לי כו'. אכל בהבדלה מודה לרב. רצו [א] [ועיין אן] וצריך לזוהר, שם [פסחים סוף] ק"ה ב', כמו שכתבו בסוף פרק ד' דברכות [נא, אן]. והוא הדין לכל הטעון כוס, שכולם נקראים כוס של ברכה, וכמו שכתבו בסימן רצ"א סעיף א' [ויס' כבן]:

רצה (א) ואומרים ויהי נועם. כתב הטור [עמוד רח] ונהגין לכפול פסוק אורח ימים כו', שעל ידי כן נגלס השס היואל ממנו, עכ"ל. ומתחילין בואתה קדוש לפי שאין גאולה גלילה, וגם ואני זאת צרימי אין אומרים, אע"ג דבסימן תקי"ט לענין תשעה באב כתב הטור [עמוד רח] טעם לפי

שיהיה נראה כמקיים צריח על הקינות, וזה אין שייך כהן, נראה כיון דלאו צ' פסוקים ואל לזיון ואני זאת צרימי הס סמוכים צימד בספר ישעיה [נ"ג, כ"ה], כל שאין אומרים האחד גס השני אין אומרים, וכתשעה באב כתב הטור [שם] הטעם באמת על שאין לומר שיהא, כיון [שאין] [הפסוק] [ששפסוק] א של זאת צרימי אינו שייך, הכי נמי [לא יאמר] [ואתה קדוש] [ונצא לזיון] א, והוא טעם נוסף על שאין גאולה גלילה: (ב) כגון שח"י יום טוב כו'. אפילו ציוס שש, דבעינן ימי א' [שלימים למלאכה]: (ג) אין אומרים סדר קדושה. דוהי נועם שייך למלאכת המשכן ועל ידו שרמה שכינה, וזהו ואתה קדוש יושב מהלות ישראל [מנאלי]:

רצו (א) קודם שיהיה בורא פרי הגפן

פירוש. וצנבוס [ס"ף] א [כתב שלא ישפוך עד שיחמיל תחלה הצרכה, כדי שלא תהיה תחלת הצרכה על כוס פגוס. ואין טעם לזה, דלס מחשוף זה לפגוס הו' גס סוף הצרכה דרך להיות על כוס שאינו פגוס, דזה פשוט דכל הצרכה תהיה על כוס ראוי לצרכה, וטעם היה לו להמתין עד גמר הצרכה. וכן קשה, הו' אין פגוס אלא אס כן שותה ממנו. ומו נראה דאין מנהג זה יפה לבדך צרכה ולשפוך על הארץ, דאין לך ציון צרכה גדול מזה, וכן כחוב בספר סקדריס בסימן קי"א דאחר שצריך על מיני שמה אסור לשפוך

רצו (א) קודם שיהיה בורא פרי הגפן

פירוש. וצנבוס [ס"ף] א [כתב שלא ישפוך עד שיחמיל תחלה הצרכה, כדי שלא תהיה תחלת הצרכה על כוס פגוס. ואין טעם לזה, דלס מחשוף זה לפגוס הו' גס סוף הצרכה דרך להיות על כוס שאינו פגוס, דזה פשוט דכל הצרכה תהיה על כוס ראוי לצרכה, וטעם היה לו להמתין עד גמר הצרכה. וכן קשה, הו' אין פגוס אלא אס כן שותה ממנו. ומו נראה דאין מנהג זה יפה לבדך צרכה ולשפוך על הארץ, דאין לך ציון צרכה גדול מזה, וכן כחוב בספר סקדריס בסימן קי"א דאחר שצריך על מיני שמה אסור לשפוך

הגהות והערות

רצה (א) ויהי נועם. וצ"ח לאומרו מעומד, כתיבים שער הכוונות ריש ט"ו, ואשילו תל יום טוב כמנאלי השנת או לוס סימן"א אין לומר ויהי נועם, דבעינן שיחל יומא דחול. דרך לומר ויהי נועם באריות"א [ועניינה]: רצו ב. טור א [סדר הברלה] נהגו לומר קודם הברלה אליהו הנביא וכו' מפני שאין אליהו בא בערב שבת [ועיין מג, צ] ועשויי טיאל שנת מתפללין [א]:

באר היטב

רצה (א) ויהי נועם. וצ"ח לאומרו מעומד, כתיבים שער הכוונות ריש ט"ו, ואשילו תל יום טוב כמנאלי השנת או לוס סימן"א אין לומר ויהי נועם, דבעינן שיחל יומא דחול. דרך לומר ויהי נועם באריות"א [ועניינה]: רצו ב. טור א [סדר הברלה] נהגו לומר קודם הברלה אליהו הנביא וכו' מפני שאין אליהו בא בערב שבת [ועיין מג, צ] ועשויי טיאל שנת מתפללין [א]:

הגהות רעק"א

רצו (א) [ש"ש ס"ף] א [שלא יהא הבוס פגום, וצ"ח לשמות מלא לונגמי, ואס לאו לא יאל יד יד הברלה, אליה רבה ס"ק (י"ג) [יג]:

[ד] [נהג] ונהגו. עיין מ"א [ס"ף] א: [א] [ועיין אן] וצריך לזוהר, שם [פסחים סוף] ק"ה ב', כמו שכתבו בסוף פרק ד' דברכות [נא, אן]. והוא הדין לכל הטעון כוס, שכולם נקראים כוס של ברכה, וכמו שכתבו בסימן רצ"א סעיף א' [ויס' כבן]:

כנסת

סימן עח

יחזקאל

רנא

שאינן נשפך בו יין כמים וכו', לא נראה לי שציוו חכמים לשפוך יין, דאדרבה יש איסור בזה, וכמ"ש סימן קע"א סעיף י"ד ממשיכין מן הצינורות לפני החתן, והוא שיקבלנו בכלי בפי הצינור, ע"ש.

אמנם במטה משה כתב טעם לשפיכת היין בהבדלה, ע"פ הקבלה, ולפיכך כשעושה מזה המנהג אין זה השחתה, ובפרט כשעושה לסימן טוב בתחלת השבוע שבטחנונו בד' שיהא לו למזל ולברכה בשפע יותר, שודאי ליכא איסור. וכ"כ בשו"ת גור ארי' יהודא סימן צ"ז. ולדידן שאנו נמשכים אחר הפסקים והמנהגים שמביא הרמ"א, ומחויבים לעשות כן, ומקיימים בזה מצוה לשמוע דברי חכמים, וממילא שהוא כלצורך מצוה דליכא איסור כל תשחית. כמוש"כ ה"פנים יפות" שם על הפסוק "כי ממנה תאכל", וז"ל, ועוד נראה דלצורך מצוה ליכא איסורא כלל, דלא גרע מאם היה מעולה בדמים, כדאיתא בב"ק דף צ"א, וכן משמע מקרא דנחמיה (ח, טו) ויביאו עלי זית וגו' ועלי עץ אבות, ואחז"ל (סוכה ל"ז ע"א) עלי זית לסוכה, והיינו ענפים, עיש"ה. וכ"כ במל"מ פ"ז מאיסורי מזבח ה"ג בשם הבאר שבע, וז"ל, ושמא י"ל דלצורך מצוה גדולה מותר, וליכא איסור כל תשחית, עיש"ה. (ומ"מ ימעט בחלק הנשפך משום הפסד ממון, כמו שכתב המשנ"ב שם סק"ה).

לשון הרע בכלל ב' סעיף ט', דמי שיש בו מדה גרועה אסור לספר עליו לשה"ר, דאיסורים במדות רעות לא חמירי לאינשי, ואפילו אם קריעת בגדים חמור, ע"כ אין זה מחומר האיסור רק מחומר ההפסד ממון, דאם חוששין להאיסור, גם בהשחתה קטנה יקפידו, דבנוגע לאיסור אין נפקותא אם גדול או קטן, וצל"ע.

ולענ"ד אין איסור כל תשחית שייך למדות רעות ולתכונות הנפש, אלא הוי איסור גמור, ואף שנחלקו הפוסקים אם בשאר דברים מלבד אילנות מאכל נמי אסור מדאורייתא או מדרבנן, עיין רמב"ם פ"ו מהל' מלכים ה"י דכתב, ולא האילנות בלבד, אלא כל המשבר כלים וכו', עובר בלא תשחית, ואינו לוקה אלא מלקות מדבריהם. אבל האחרונים ציינו שבספר המצות מל"ת נ"ז כתב סתם, וכן כל הפסד וכו' עובר משום לא תשחית, ולוקה. [נועיין בעין הרועים לההרש"ם ז"ל בערכו, שגם להרמב"ם הוא מה"ת, ומ"מ לוקה רק מכת מרדות משום דהוי כחצי שיעור, עיי"ש]. משמע דעל כל דבר שמשחית ונפסד לוקה מלקות דאורייתא, ובמנ"ח מצוה תקנ"ט כתב עמש"כ החינוך, ועל שאר דברים אין לוקין, ונראה דעל הלאו עוברים, רק דאין לוקין, כיון דאין מפורש בקרא רק אילן מאכל, מ"מ נראה דנקרא רשע על כל איסור אפילו שהוא אסור רק מדרבנן.

אמנם נראה שאכן שייך איסור כל תשחית למידות, כי הא דאמרינן בש"ס שבת ק"מ ע"ב, דאמר רב פפא האי מאן דאפשר למישתי שיכרא ושתי חמרא, עובר משום כל תשחית, (ועיין דבר נפלא בביאורו בשו"ת הרב"ז (שפרן) ח"א בילקוט החנוכי אות ל"ח), דודאי אין כוונת רב חסדא ורב פפא שיהא עובר איסור כל תשחית ממש, רק נוגע למדות, ומשתמשין בלשון כל תשחית, כמו דמסיק בגמרא, ולא מילתא היא, כל תשחית דגופא עדיף. ואפשר לומר דגם מה שהבאתי לעיל מהנפסק בשו"ע או"ח סימן ק"ע סעיף כ"ה, כששופך קצת יין עובר בכל תשחית, והקשית הלא קצת יין הוא פחות משהו פרוטה, ואמאי עובר. אפשר גם כן

זו. **מה** שהבאת מים של שלמה קדושין סימן ס"ד, שמביא דברי הטור שכתב וז"ל, ועד היכן הוא מורא אב ואם, אפילו היה לובש בגדי חמודות ויושב בראש הקהל ובא אביו ואמו וקרעו בגדיו והכהו על ראשו וירקו בפניו, לא יכלימו אותם אלא ישתוק. ומקורו מגמ' קידושין דף ל"א ע"א, דכי אתא רב דימי כו'. וכתב המהרש"ל, דמיירי שעושה בענין תוכחה לבנו, אפילו שגג בזה, מ"מ דעתו היתה לתוכחה או להטיל עליו אימה, הא לאו הכי רשע הוא שהרי עובר על כל תשחית. וכ"כ התוס' כו'. וכתבת, דלכאורה קשה, דהא חזינן דאיסורא דכל תשחית לא חמור לאינשי, וכבר פסק החפץ חיים בהל'

זעל כחמו וימות: כב יקה חלקו. דהוי כאלו מואם צמה שנתן לו זעל הבית, לפיכך ייחמו תחלה (צ"י) [צ"ח] ד"ה הגמט. צמולין דף ו' [ע"ג] מציא [רשבי"א] ד"ה והמלא תוספתא [צנא קמא פ"א הלכה ב] עבד שאוכל משל רבו קולה ונותן פרוסה לצנו ולצמו ולעבדו של אהבנו, ואינו חושש משום גזל

ק. ס:
ר. ס:
ש. ש. ומולין [צ"ד פ"א]:
ת. סנהדרין כ"ג [פ"א]:
פ"ה פ"ה ד"ה ואין נמשכן:
א. ברכות מ"ה [פ"א]:
ב. אורחות חיים [הלכות סעודה סימן ג] נגמרת דמסכת תמיד [מ. ב.]:
קעא א. ברכות נ' [ע"ג] כפירות הראש"ש שם פ"ו סימן ג. הלכות גדולות הלכות קידוש י. ד. תוספות שם ד"ה ממא, רבנו יונה שם ג. ד. ד"ה ואין זה רשבי"א שם ד"ה ולענין:
א. ברכות שם כפירות רבנו יונה שם ד"ה אין מניין, צ"י ד"ה אחר דעת הר"י פ"ג שם ע"פ רשבי"א שם שם רבנו האי:
**א. ברכות שם כרצון וכפירות הראש"ש שם סימן לא, רשבי"א שם ד"ה כך בשם הרשב"ד:
***א. ברכות שם כרצון תוספות שם ד"ה אין:
****א. ברכות שם:

זעל הבית, שכן נהגו, עכ"ל. ונראה לי דהכל לפי מה שהוא המנהג, ובאחרת דקפדי אסור. כשעושה סעודה, דרך ארץ להסקות זעמנו למסובין, כדליתא נקדושין דף ל"ב [ע"ג]:

בג אורחים. [לשון] (ל)הרמב"ם [ברכות ג. י. אין לאורחים ליטול כלום ממה שלפניהם וליתן בד זנו וכו', שמה יתבייש זעל הבית, שהרי אין לו אלא מה שהביא לפניהם וכו', עכ"ל. משמע דאם הרצה לחם על השלחן שלא יחסר להם, רשאים ליתן להם, וכמו שכתוב סימן קס"ט סעף א'. וזים של שלמה פרק גיד הנשה [מולין פ"ו] סימן כ' כתב דדוקא לעבדו אסור, אכל לשמש הממשע במעודה שרי:

קעא איתא שצנת דף ק"ח [ע"ג] שורה פה צ"ן ומניחה על גבי העין. שמת מינה אפילו מידי דממא"ס אם עושה לרפואה שרי. ומוכח בגמרא צממה דוכתא [צנא קמא ק. א. פסחים ב. ב] דשרי לזלף הקרקע צ"ן, ולעשות ממנו משרה וכדושה, ולסוך הגוף צ"ן ושמן אפילו שלא לרפואה. וטעמא כמו שכתב הרמב"ם [ברכות ג. ט. אין מפסקין האוכלין דרך ציוו ובעיטה, ע"ג. משמע דדבר שהוא זוכך האדם ליכא ציוו ובעיטה, וכן משמע שצנת דף (צ"ה) [ג. [ע"ג] א"ל דטעמא משום הפסק אוכלין. וא"כ כל היכא שעושה לזכרו ליכא פסקא. ומהאי טעמא נטלין לידים במשקין אי ליכא מים, וכמו שכתוב סימן ק"ס סעף י"ב, ע"ג. ובהו אין לר"ך [ע"ג] לדברי הב"מ [ד"ה הלל]:

א. לא ישהה כוסו ויניחנו על השלחן אלא יאחזנו בידו עד שיבא השמש ויתנגנו לו:
י. הנכנס לסעודה (א) לא כב יקה חלקו ויתנגנו לשמש שמא יארע דבר קלקול במעודה אלא יקחנו ויניחנו ואחר כך יתנגנו לו:
יב. כג אורחים הנכנסין אצל בעל הבית אינם רשאים ליטול מלפניהם [וליתן לבנו או (ט) לעבדו של בעל הבית אלא אם כן נטלו רשות מבעל הבית]:
כ. נקי הדעת שבירושלם לא היו מסובין במעודה אלא אם כן יודעים מי מסב (ט) עמהם מפני שנגנאי הוא לתלמיד חכם (ט) לישב אצל עם הארץ במעודה:

כא. השמש שהיה משמש על שנים הרי זה אוכל עמהם (י) אף על פי שלא נתנו לו (י) רשות היה משמש על שלשה אינו אוכל עמהם אלא אם כן נתנו לו רשות:
כב. אחר ששתית ונשאר יין בכוס (לשתות) [לשתית] חבירך קנה מקום נשיקת הפה משום מיאוס ולא תשפוך משום בל תשחית אבל אחר שתיית מים שפוך מהם דרך שם: הגה (י"ג) (י"ד) א"ל כל אכילתך אכול מלח ואמר כל שתייתך שמה מים וכמו שיתבאר לקמן סימן קע"ט (י"ג) ונראה לי דזוקא שלא היה מלח צפת או במאכלים שאכל וכן שלא שמה משקה שיש בו מים אלא בלאו הכי ליכא למיחש [י"ג] וכן נהגין שלא ליהרר במלח מלח ושתיית מים אחר הסעודה מטעם שנתבאר:

קעא אפילו נטייה שאינה כזו. הקשה מו"ח ז"ל [צ"ח ד"ה הלל] מאי שלא מהא דשרי למשוח ידיים להעביר הוזהמא [ברכות ג. ב. ויזך דהתם תקנת חכמים משום קדושה דברכת המנון, ואסמכוה אקרא ויקרא ג. ז. א"י ה' זה שמן ערב ומהאי טעמא נמי צמים אחרונים שרי צ"ן ושאר משקין, מפני שהם מעבירים את הוזהמא, כמו שכתוב סימן קפ"א [סעף ט. עכ"ל]:

קעא אפילו נטייה שאינה כזו. הקשה מו"ח ז"ל [צ"ח ד"ה הלל] מאי שלא מהא דשרי למשוח ידיים להעביר הוזהמא [ברכות ג. ב. ויזך דהתם תקנת חכמים משום קדושה דברכת המנון, ואסמכוה אקרא ויקרא ג. ז. א"י ה' זה שמן ערב ומהאי טעמא נמי צמים אחרונים שרי צ"ן ושאר משקין, מפני שהם מעבירים את הוזהמא, כמו שכתוב סימן קפ"א [סעף ט. עכ"ל]:

קעא אפילו נטייה שאינה כזו. הקשה מו"ח ז"ל [צ"ח ד"ה הלל] מאי שלא מהא דשרי למשוח ידיים להעביר הוזהמא [ברכות ג. ב. ויזך דהתם תקנת חכמים משום קדושה דברכת המנון, ואסמכוה אקרא ויקרא ג. ז. א"י ה' זה שמן ערב ומהאי טעמא נמי צמים אחרונים שרי צ"ן ושאר משקין, מפני שהם מעבירים את הוזהמא, כמו שכתוב סימן קפ"א [סעף ט. עכ"ל]:

קעא אפילו נטייה שאינה כזו. הקשה מו"ח ז"ל [צ"ח ד"ה הלל] מאי שלא מהא דשרי למשוח ידיים להעביר הוזהמא [ברכות ג. ב. ויזך דהתם תקנת חכמים משום קדושה דברכת המנון, ואסמכוה אקרא ויקרא ג. ז. א"י ה' זה שמן ערב ומהאי טעמא נמי צמים אחרונים שרי צ"ן ושאר משקין, מפני שהם מעבירים את הוזהמא, כמו שכתוב סימן קפ"א [סעף ט. עכ"ל]:

קעא אפילו נטייה שאינה כזו. הקשה מו"ח ז"ל [צ"ח ד"ה הלל] מאי שלא מהא דשרי למשוח ידיים להעביר הוזהמא [ברכות ג. ב. ויזך דהתם תקנת חכמים משום קדושה דברכת המנון, ואסמכוה אקרא ויקרא ג. ז. א"י ה' זה שמן ערב ומהאי טעמא נמי צמים אחרונים שרי צ"ן ושאר משקין, מפני שהם מעבירים את הוזהמא, כמו שכתוב סימן קפ"א [סעף ט. עכ"ל]:

קעא אפילו נטייה שאינה כזו. הקשה מו"ח ז"ל [צ"ח ד"ה הלל] מאי שלא מהא דשרי למשוח ידיים להעביר הוזהמא [ברכות ג. ב. ויזך דהתם תקנת חכמים משום קדושה דברכת המנון, ואסמכוה אקרא ויקרא ג. ז. א"י ה' זה שמן ערב ומהאי טעמא נמי צמים אחרונים שרי צ"ן ושאר משקין, מפני שהם מעבירים את הוזהמא, כמו שכתוב סימן קפ"א [סעף ט. עכ"ל]:

קעא אפילו נטייה שאינה כזו. הקשה מו"ח ז"ל [צ"ח ד"ה הלל] מאי שלא מהא דשרי למשוח ידיים להעביר הוזהמא [ברכות ג. ב. ויזך דהתם תקנת חכמים משום קדושה דברכת המנון, ואסמכוה אקרא ויקרא ג. ז. א"י ה' זה שמן ערב ומהאי טעמא נמי צמים אחרונים שרי צ"ן ושאר משקין, מפני שהם מעבירים את הוזהמא, כמו שכתוב סימן קפ"א [סעף ט. עכ"ל]:

קעא אפילו נטייה שאינה כזו. הקשה מו"ח ז"ל [צ"ח ד"ה הלל] מאי שלא מהא דשרי למשוח ידיים להעביר הוזהמא [ברכות ג. ב. ויזך דהתם תקנת חכמים משום קדושה דברכת המנון, ואסמכוה אקרא ויקרא ג. ז. א"י ה' זה שמן ערב ומהאי טעמא נמי צמים אחרונים שרי צ"ן ושאר משקין, מפני שהם מעבירים את הוזהמא, כמו שכתוב סימן קפ"א [סעף ט. עכ"ל]:

קעא אפילו נטייה שאינה כזו. הקשה מו"ח ז"ל [צ"ח ד"ה הלל] מאי שלא מהא דשרי למשוח ידיים להעביר הוזהמא [ברכות ג. ב. ויזך דהתם תקנת חכמים משום קדושה דברכת המנון, ואסמכוה אקרא ויקרא ג. ז. א"י ה' זה שמן ערב ומהאי טעמא נמי צמים אחרונים שרי צ"ן ושאר משקין, מפני שהם מעבירים את הוזהמא, כמו שכתוב סימן קפ"א [סעף ט. עכ"ל]:

קעא אפילו נטייה שאינה כזו. הקשה מו"ח ז"ל [צ"ח ד"ה הלל] מאי שלא מהא דשרי למשוח ידיים להעביר הוזהמא [ברכות ג. ב. ויזך דהתם תקנת חכמים משום קדושה דברכת המנון, ואסמכוה אקרא ויקרא ג. ז. א"י ה' זה שמן ערב ומהאי טעמא נמי צמים אחרונים שרי צ"ן ושאר משקין, מפני שהם מעבירים את הוזהמא, כמו שכתוב סימן קפ"א [סעף ט. עכ"ל]:

קעא אפילו נטייה שאינה כזו. הקשה מו"ח ז"ל [צ"ח ד"ה הלל] מאי שלא מהא דשרי למשוח ידיים להעביר הוזהמא [ברכות ג. ב. ויזך דהתם תקנת חכמים משום קדושה דברכת המנון, ואסמכוה אקרא ויקרא ג. ז. א"י ה' זה שמן ערב ומהאי טעמא נמי צמים אחרונים שרי צ"ן ושאר משקין, מפני שהם מעבירים את הוזהמא, כמו שכתוב סימן קפ"א [סעף ט. עכ"ל]:

קעא אפילו נטייה שאינה כזו. הקשה מו"ח ז"ל [צ"ח ד"ה הלל] מאי שלא מהא דשרי למשוח ידיים להעביר הוזהמא [ברכות ג. ב. ויזך דהתם תקנת חכמים משום קדושה דברכת המנון, ואסמכוה אקרא ויקרא ג. ז. א"י ה' זה שמן ערב ומהאי טעמא נמי צמים אחרונים שרי צ"ן ושאר משקין, מפני שהם מעבירים את הוזהמא, כמו שכתוב סימן קפ"א [סעף ט. עכ"ל]:

קעא אפילו נטייה שאינה כזו. הקשה מו"ח ז"ל [צ"ח ד"ה הלל] מאי שלא מהא דשרי למשוח ידיים להעביר הוזהמא [ברכות ג. ב. ויזך דהתם תקנת חכמים משום קדושה דברכת המנון, ואסמכוה אקרא ויקרא ג. ז. א"י ה' זה שמן ערב ומהאי טעמא נמי צמים אחרונים שרי צ"ן ושאר משקין, מפני שהם מעבירים את הוזהמא, כמו שכתוב סימן קפ"א [סעף ט. עכ"ל]:

הלכות דברים הנוהגים בסעודה סימן קע

ט כ' לא יאכל שום או בצל (ט) (כג) מראשו אלא (כד) מעליו ואם אכל ה"ז רעבתן: הגה ולא יאכל דרך רעמנות ולא יאחז המאכל בידו אחת ויתלוש ממנו (כה) בידו השניה (טור): י (כו) לא ישוך (י) פרוסה ויניחנה על גבי השלחן: יא (כו) לא ישתה אדם שני כוסות בבת אחת בתוך סעודתו ויברך ברכת המזון מפני שנראה כגרגרן: יב' שנים שיושבין על השלחן (כה) הגדול פושט ידו (יא) תחלה והשולח ידו בפני מי שגדול ממנו הרי זה גרגרן: יג' הנכנס (כט) לבית לא יאמר (ל) תנו לי (יז) לאכול עד שיאמרו הם: הגה לא יאמר אדם לחבירו צא ואכול עמי מה שהאכלתני דהוי כפורה לו חוב ונראה כאלו הלכה לו יש לחוש שיאכלו יומר ואית ציה (לא) משום רבית (לב) אצל מותר לומר לו צא ואכול עמי ואאכול עמך נפסע אחרת ומוחר לאכול עמו אחר"כ (לג) אפי' נסערה יותר גדולה (ד"ע לפי הטור): יד' לא יפרוס אדם (לד) פרוסה על גבי (יג) הקערה אבל מקנה הקערה (לה) בפרוסה: טו' לא ילקט פירורין ויניח על גבי השלחן מפני שהוא ממחה (פ"י מטריד) דעתו של חבירו (לו) ולא ישוך פרוסה ויתננה לפני חבירו או לתוך הקערה לפי שאין דעת כל הבריות שוה: טז' לא ישתה מהכוס (לז) ויתן (יז) לחבירו מפני סכנת נפשות: יז' ולא ישתה כוס (לח) ויניחנו על השלחן אלא

כ כינה שם ומסכת
דרך ארץ וועט"ק
פ"ד ד' ע"ב מ"ט
ג שם פקד מ"י
פ"ט פ"י ע"י
פ"ט ע"ב ע"ב

באר היטב

ושכר שלנו שיעורו יותר מרביעית מ"א: (ט) מראשו: פ"י שלא יתחיל לאכול מראשו ובשנת יתחיל לאכול מראשו מ"א: (י) פרוסה. משום מילוס: (יא) תחלה. אפילו כל א' קערה שלו לפניו או במיני פירות שיש לכל א' לפניו ב"ח ועיין ט"ז: (יג) לאכול, ואם נתנו לפניו לאכול א"כ שיאמרו לו שיאכל ורציה מאליעזר שאמר לא אוכל וגו' והרי עדיין לא א"ל אלא א"כ אמירה מ"א. ויכסה השלחן בצניעות מפני רוח קדושה השורה עליו. ולא יאכל ממקום

משנה ברורה

כשהאדם ציוני (כ) ובסתם יין אצל מי שכריסו רחנה או יין מתוק נשתנה השיעור והוא מותר בצמ צמ אפילו ביותר מזה ולפ"י בשכר שלנו שאינו חזק כדאי שיעורו יותר מרביעית [מ"א]: (כג) מראשו. פ"י כי השום הלבן שבו מצפנים הוא המצונח שבו והעלין הירוקן שמתעלה גרועין מהן ומחוי כרעבתן כשיתחיל לאכול מראשו [פרישה] ובשנת (כא) מותר² משום מינוצ סעודה שנת: (כד) מעליו. מלך (כז) העלין: (כה) בידו השניה. ר"ל כמו (כז) הרואה לקרוע צמ דבר מדבר שמחזיק בשתי ידיו לקרוע ובמסכת דרך ארץ שלפנינו הגירסא הטיפש שנהן אמו הקלה בידו אחת ושכרו בשניו ע"ש משמע דוקא באופן זה הוי גנאי ועיין צביאור הגר"א: י (כו) לא ישוך וכו'. מפני שנמאסה לצריות: יא (כו) לא ישתה וכו' ויברך בהמ"ז. דנראה (כד) כשזוהה אוחס צב"א שנושה לרשות המאכל כדי שיכול לחזור ולאכול אחר צהמ"ז עוד הרבה ובעור הגירסא לא יבא שמי כוסות ופירשו (כה) הרבה אחרונים דהכונה שרואה לשמות עתה רק כוס אחד והשני יניחנו לצדן עליו צהמ"ז אפי"ה לא יבאש נפסע אחד מפני הרואים שצורים שצביל להרבות בשתייה מכון: י"ב (כה) הגדול פושט וכו'. אפילו בדיאכא (כו) קערות טובא לא יפשוט ידו לקערה שלפניו עד שהגדול יפשוט תחלה לקערה שלפניו וה"ה צמניחין פירות לפני כאו"א שיפשוט הגדול ידיו תחלה: יג' (כט) לבית. צעה"ב ופשוט דמיירי כשאינו מתארת שם נשכר: (ל) תנו לי לאכול. ואם נתנו לפניו (כז) א"ל להמתין או עד שיאמרו לו שיאכל: (לא) משום רבית. כלומר דמחוי כריבית אצל מדינא לאו ריבית הוא דלא היה מתכוון צעה שהאכילו צראשונה לך: (לב) אבל מותר לומר וכו'. דאינו (כח) מתכוון כלל ציה לחוב רק אומר כן דרך המוסר שלא יסרב נגד דבריו ויאכל עמו ולא יקשה צעניו

שער הציון

(כ) ובי"ש שלנו שהוא חריף מלך מסתבא דאפילו כוס שהוא פחות מרביעית לא ישתה צמ אמת: (כא) מ"א בשם אגודה: (כב) רש"י: (כג) פרישה: (כד) לטש ומ"א וכתב המהר"ש דמשמע שנתן הסעודה מותר לשמות שמי כוסות צב"א: (כה) ב"ח דרישה וט"ז וא"ר: (כו) צ"ח וכנה"ג וע"מ ומ"א וא"ר דלא כט"ז ומה שהקשה הט"ז מהא דסימן קס"ו קט"ו דלא לכל אחד ככרו לפניו א"כ להמתין על הצלע כבר יאשו האיר והפמ"ג דהתם עושה כן משום שיש קלמ הפסק בין הברכה להטעימה משא"כ הכא: (כז) אחרונים: (כח) דרכי משה: (כט) ב"ח ומ"א: (ל) אחרונים בשם רש"ל הגהות ותיקונים: א) צ"ל דרך ארץ רבה פ"ו: ב) צ"ל מסכת דרך ארץ וטא פ"ו: ג) צ"ל מסכת דרך ארץ רבה פ"ו: ד) שם פ"ו: ה) שם פ"ח: ו) שם פ"ט:

(טז), ואין שיעור לטעימה זאת (סז). וטוב אם כולם יטעמו מכוס הקידוש עצמה אחרי ששתה המקדש (טט), בלא למזוג את היין לכוסות משלהם (ע), אבל גם המזוג לכוסותיהם של המסובים, יש לו על מי לסמוך * (עד). וכיצד יעשה? אם יש לו למקדש כוס גדולה כדי שישאר בה יין כדי רביעית הלוג אחרי שימזוג לכוסותיהם של המסובים, ימזוג לכוסותיהם לפני שישתה (עה), והם לא יטעמו לפני שישתה הוא מכוסו (עו), ואם אין הכוס גדולה כל כך, ישתה תחילה שיעור "כמלוא לוגמיו", וימזוג לכוסותיהם שלהם רק אחרי כן (עז).

* אם אשתו אינה סהורה, לא יושיט לה את הכוס, אלא יניחנה על השולחן והיא תקח אותה בעצמה ותשתה (עא). ומכל מקום לפני אחרים יעשה כן בצינעא (ואחרי ששתתה אשתו מן הכוס — לא ישתה הוא עוד מאותה הכוס, ואם רצונו לשתות מן הנשאר, יעביר אותו לכוס אחרת וישתה, או יפסיק אדם אחר בין שתיית היין שלה לשתייתו שלו (עב)). וגם לא ימזוג לה כוס מיוחדת, אלא ימזוג לה כוס בין הכוסות של המסובים, והיא תקח לה אחת ותטעם (עג).

מז וח"א כלל ו סוסי טו, וראה לעיל הערה נו. (טז) סי' רעא סע' יד, ועיין בשפתי חכמים ריש פרשת וירא פסוק ט ס"ק כ, ועיין שבת קיג ב רש"י ד"ה קידושא. (סח) שם במ"ב ס"ק עא. (טט) ושמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, דהרי מפורש בשו"ע סי' קע סע' טז, דלא ישתה מן הכוס ויתן לחבירו מפני סכנת נפשות, ועל סמך מה רבים מקליין בזה בכוס של קידוש, ברהמ"ז ושל ז' ברכות, ליתן את הכוס גם לאורחים, ומניין לנו דכוס של מצוה מותר, עכ"ל, ועיין תורת שבת סי' רעא הערה כה. (ע) עיין סי' קפב במ"ב ס"ק כד, סי' רעא בשעה"צ ס"ק פט (ויל"ע קצת, סי' תעב במ"ב סוסי"ק לא), והרי זה כאילו כולם שותים מכוס המכילה רביעית והיא אינה פגומה, לחשוש לשיטת התוס', מובאת סי' רעא במ"ב ס"ק נא, דס"ל לשתות דוקא מכוס שיש בה רביעית, וכולהו כחד חשיבין, וע"ע שו"ע הרב סי' קצ סע' ה. ושמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א דאף שהנתיב חיים דוחה את המג"א וכתב שהתוס' לא כתבו הכי רק לפרש את הסוגיא לפי הס"ד, אבל לפי הדיחוי של רב אשי שהברייתא מיירי שיש לו רק רביעית בצמצום, אין שום הכרח לדבריהם, מ"מ לדעתו הוא תמוה, דא"כ למה אמרו בגמ' שם בפסחים קה ב ש"מ מהא מתניתא תמני, הא איכא ט', כיון דשמעינן נמי חידוש גדול זה שלדעתו אנן לא קיי"ל הכי, ולכן מסתבר יותר שזה היה פשוט אצלם, וכמ"ש התוס', וכלול במה שאמרו דכוס של ברכה צריך שיעור, עכ"ד. (עא) עיין יו"ד סי' קצה סע' יג, מסגה"ש על קצשו"ע סי' קנג ס"ק יב. (עב) שם ביו"ד סע' ד וברמ"א. (עג) שם ביו"ד סע' יג. (עד) עיין סי' רעא סע' טז, ע"ש, ומשמע שגם יכול למזוג מן הבקבוק לכל אחד לכוס שלו לפני שהוא מקדש, ואם אין להם כוס שאינה פגומה, או כוס בשיעור רביעית, לא יטעמו קודם שיטעם המקדש, ועיין תורת שבת שם סע' יד. (עה) עיין סי' רעא סע' טז ו"ז ובמ"ב ס"ק פב, והא דסי' קסז במ"ב ס"ק עט בשם הט"ז, צ"ל דשאני התם שמפסיק בלי להרויח כלום, שהרי אסור להם לאכול לפני שיטעם המברך, משא"כ כאן שמפסיק כדי שכולם ישחו מכוס שאינה פגומה. (עו) סי' קצ סע' א ובמ"ב ס"ק ד, סי' רעא סע' יז ובמ"ב ס"ק פ, ואמנם אם יש לכל אחד כוסו לפניו, כמו בליל הסדר בפסח, מותר להם לשתות מכוסם גם אם שמעו ויצאו יד"ח קידוש מפי המקדש ולפני שישתה הוא מכוסו, סי' רעא סע' טז. (עז) עיין סי' קפב סע' ד בדעה השניה ובמ"ב ס"ק כה, דלא קפדינן על כוס פגומה אלא אצל המברך ולא אצל המסובין, ואף כי הרמ"א שם מציין לעיין

יא לא יאכל מעומד ולא ישתה מעומד לכן אפילו כוס של קידוש דליל שבת ויו"ט שמקדש מעומד מנהג רבינו האר"י ז"ל אחר ברכת הקדוש לישב וישתה הכוס ולא ישן סמוך לאכילה ולא יעמוד מיד אחר אכילה וישתה כשיעור ברכה אחרונה של אותה אכילה דאם אכל פת ישתה ביושבתו שיעור בהמ"ז ואם מזונות וכוצא שיעור ברכה מעין שלש: **יב** הנכנס לבית בעה"ב כל מה שיאמר לו בעה"ב או גדול הבית יעשה וישתה מעט כמנהג המדינה ואין מסרבין לגדול ולא יאמר הנכנס לבית חבירו תנו לי לאכול עד שיאמרו הם ורק במים יאמר תנו לי מים לשתות:

יג לא ישיך פרוסה ויתננה לפני חבירו או לתוך הקערה לפי שאין דעת כל הבריות שזה ולא ישתה מהכוס ויתן לחבירו דשמא מחמת בושא יקבלנו חבירו וישתה ויגזק מחמת מיאוס ואפשר שימות וכצוואות רבי אליעזר הגדול מזהיר שלא לשתות ממה ששייר חבירו דשמא יש לו חולי ויתערב רוק בפיו באותו שיור ומה שנוהגים העולם לטעום בני הבית מכוס של הקדוש שמקדש בעה"ב היינו מפני שיודעים שהבעה"ב אין בו חולי שיוזק להם ואע"פ שאמרו בהלכות דרך ארץ שלא ישתה כוס ויניחנו ריקן על השלחן אלא יאהזנו בידו עד שיבא השמש ויתנהו לו מ"מ אם מנהג המדינה דלא קפדי בהכי גם הוא לא יקפיד: **יד** אע"פ שאמרו חכמים ז"ל לשייר פאה בקערה מן התבשיל עכ"ז כתב רבינו ז"ל בשער מעמי המצות דאין דין זה נוהג עתה בזה"ע ע"ש וכ"מ לאו אורח ארעא לאכול המאכל כולו עד בא עד קיצו וכ"ש שלא להיות מלחך פינכי משום שורת דרך ארץ וכנו' בחס"ל:

מאורות יוסף

יא לא יאכל מסכת ד"א זוטא פ"ה. וא"ר סי' ק"ע ס"ק כ"ג האר"י פע"ח שער י"ח סי' י"ד. ושכנה"ג סי' רע"א הגב"י ס"ק ד' ולא ישן מסכת ב"מ ד' קי"ג ע"ב. וחס"ל סי' ק"ע ס"ק ה'. **יב** הנכנס ש"ע שם ס"ק ה' או גדול הבית ברכ"י שם ס"ק ז' ושע"ת ס"ק ו'. ובי"מ ס"ק י"ט וישתה מעט חס"ל שם ס"ק ו' ולא יאמר ש"ע שם ס"ק י"ג. **יג** יגלא ישוך ש"ע שם ס"ק ט"ו ולא ישתה ש"ע שם ס"ק ט"ז ר"א הגדול מביאו הט"ז שם ס"ק ח' ומה שנהגו א"ר שם ס"ק כ' שלא ישתה כוס ש"ע שם ס"ק י"ז. **יד** לשייר פאה ש"ע שם ס"ק ג' בשעה"מ פר' עקב.

אמרות חיים

לא כא, דף קלח וכו', שם תרומה, כה יב, דף קעז וכו'. בא"ח דרושים בראשית, פרק ב יח, דף ט, שם יתרו, יח כא, דף ד, שם ויקרא, א ב, דף קי וכו', שם נשא, ה ו, דף קנט, שם בהעלותך, יא ד, דף קסח. אדרת א"י ויקהל, לו ז, דף עג ע"א, שם חקת, יט ה, דף קיג ע"א. בא"ח ח"א דרוש ג תשובה, דף יב ע"א, שם דרוש ג כלה, דף נו ע"ב וכו', שם ח"ב דרוש א הגדול, דף כג ע"א, שם ח"ג דרוש ג' תשובה, דף מח, שם ח"ד דרוש ג כלה, דף רג. נוה צדיקים ח"ב דרוש ה, דף שכט. חסדי אבות ד, א. ברכת אבות ב, ח, שם ג, טז, שם ד, כח, שם ו, ה. הלכה יא: ע"ת פלאות רבות סי' כז.

הלכה יב: הלכות הכנסת אורחים. חוקי הנשים פרק טז, דף נד. אורח חיים דף עד, ד"ה והנה ידוע, ע"ת פלאות רבות סי' רא. בניהו ח"ב ברכות, נח ד"ה כמה, שם ח"א ביצה לב ד"ה כל המצפה. בן יהוידע שבת, קכז ד"ה רב דימי וכו', שם פסחים, פו ד"ה כל מה שאמר, שם תענית, כ ד"ה כי הוי כריך, שם ה ד"ה א"ל ר"נ לר"י, שם קידושין, לב ד"ה נתן הכוס לר"א, שם בב"ב, ככ ד"ה טפח ליה. בא"ח דרושים וירא, יח ו, דף יז. אדרת א"י ויחי, מט כא, דף לד. הלכה יג: בן יהוידע ברכות, י ע"ב ד"ה הרוצה ליהנות, שם ד"ה כל המארח, שם נח ד"ה כמה יין וכו', שם כתובות, סא ד"ה מר משתעי'. הלכה יד: בניהו שבת, כג ד"ה בשביל ד' דברים, שם עירובין, נג ד"ה ולא שיירתי כלום.

יג לא ישתה אדם שני כוסות בבת אחת בלי הפסק שזה דרך גרגרן אף שמפסיק מעט לא מהני עד שיהי' הפסק גמור, אעפ"י שמברך תיכף בהמ"ז דאיכא למימר ששתה לשבעו לקיים מצות בהמ"ז דאורייתא, [כב] אעפ"כ נראה כגרגרן:

יד (ג) שנים שישבו על השלחן ולא הי' שם בוצע אלא כל אחד בצע על ככר שלו, כי אין דרך שנים לזמן ולקבוע עד שיפטר אחד בברכות שני, אעפ"כ אם אוכלין בקערה אחת דרך ארץ שיחלק כבוד לגדול, אבל אם כל אחד אוכל מקערה שלו אף אם יהי' שם גדול הדור א"צ להמתין כלל, כך נראה עיקר:

טו כל מה שאמר בעה"ב עשה בגזירות חכמים אפילו דבר של גדולה ולא יסרב כלל אלא יעשה בזריזות תיכף, ברכ"י [כו] והוא הלכה אם אמר לו שישב בראש לא יסרב כלל אלא כך יעשה תיכף:

טז במדינות אלו אין נזהרין כל כך לשתות משיורי הכוס כי אין סכנה זאת אלא בעת המגפה או החולי הידוע ר"ל ובעל נפש יחוש ולא ישתה כלל משיורי כוס [כו]:

יז כלים שמחלקין מהם יין או השכר כשיגמור לחלק לא יניחנו כלל ריקם על השלחן אלא יתנונו לשמש, אבל הכוס שיצטרך עוד לשתות ממנו בסעודה פשוט שמניחו על השלחן כדי לשתות ממנו אא"כ יודע שלא ישתה ממנו עוד יתנונה לשמש ולא יניח כלי ריקם על השלחן [כח]:

יח בסעודה יחלק בעצמו וישקה לכל המסובין משום מצות הכנסת אורחים: יט אסור לאכול מעומד ולא ישתה מעומד ואין לו לאכול ולעמוד מיד עד שיברך ברכה אחרונה, ואם רוצה עוד לאכול ישהה לכל אחד כפי הברכה אחרונה שלו ולפת כדי בהמ"ז [כט]:

ז ר ז ה ב

ברכה אחרונה בני ספק וכך הלכה למעשה: (ג) שנים שישבו: פשיט הדבר כדעת הט"ז [כג] שאם כל אחד קערה לפניו אין לריק להמתין כלל יכל קושיא יש לה חיובן, כי גם [כד] דיקדק ואמר, ללעיל אמר בזולע פושט ידו תחלה לקערה לאכול היינו שכולם אוכלים מחוץ הקערה הגדולה אזי הגדול או בזולע פושט תחלה לאכול וכאן [כה] מיירי שכל אחד לוקח לעצמו מן הקערה גדולה הנקרא וואזע אל קערה קטנה שלו לאכול משם, לא יפשיט ידו לוקח מן הקערה לקערה שלי הקטנה אף שלא יאכל עד שיקח הגדול לקערה שלו ויאכל אעפ"כ נקרא גרגרן, וזה האמת, אבל אם כל אחד מתחלה יש לו קערה קטנה לאכול אינו לריק להמתין כלל אפילו על רבו:

הערות וציונים

- [כב] כמבואר להלן סי' קצ"ז סק"ב.
- [כג] בסק"ו ע"ש.
- [כד] בש"ע סי' קס"ז סי"ג.
- [כה] בסעוף י"ב.
- [כו] בסק"ה, ודלא כהמ"א בסק"י.
- [כז] ע"י בכ"ז בס"ז סק"ה.
- [כח] הטעם כתב הלבוש שאין זה דרך כבוד להעמיד כלי ריק על השלחן. וע"ע להלן סי' קפ"ג סי"ג.
- [כט] כמבואר כ"ז בא"ר ס"ק כ"ג בשם הרוקח ולקוטי מהרי"ל, והוב"ד בכאה"ט ס"ק ט"ז.

